สงสัย

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๖๗

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ตั้งใจฟังธรรม โอกาสของการได้ฟังธรรมนะ มันเป็นโอกาส เป็นจังหวะ เป็นเวลา กิเลสมันครอบงำหัวใจมันไม่มีช่องว่างเลย

อวิชชา ตั้งแต่จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะได้เกิดเป็นมนุษย์ อวิชชาอยู่ในหัวใจของเรา เสร็จแล้วมันครอบงำตลอดเวลา แล้วแต่เราจะคิด เราจะทำสิ่งใด เห็นไหม สมุทัยเจือปนมาๆ คืออวิชชามันมีส่วนแบ่งในหัวใจ ในความรู้สึกนึกคิดเราตลอดมา

แต่ด้วยอำนาจวาสนาของเราไง ด้วยอำนาจวาสนา เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา มีความสุขทางโลก ทางฆราวาสของเขาจะมีความสุขมากน้อยขนาดไหน มันก็อมทุกข์ไปตลอดเวลา เราละของเรา เราเสียสละของเรา เรามาบวชในพระพุทธศาสนา เรามาบวชเป็นพระ

©2026 sa-ngob.com

เป็นพระๆ เป็นนักรบๆๆ รบกับอะไร รบกับข้าวใช่ไหม รบกับกุฏิวิหาร รบกับวัตถุธาตุหรือ

ไม่ใช่ ปัจจัยเครื่องอาศัย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง ตรัสรู้ธรรมแล้ว พระอยู่ถ้ำ อยู่โคนไม้ อยู่เงื้อมผา อยู่ในเรือนว่าง ไม่มีวัดไม่มีวา มาสร้างวัดๆ นางวิสาขาสร้างวัดให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเจ้าพิมพิสารนิมนต์องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปเทศนาว่าการไง สร้างวัดให้เป็นที่พักที่อาศัย

เวลาเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา จะรบกับกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของตน ไม่ใช่รบกับวัตถุ ยศถาบรรดาศักดิ์ รบกับอาหาร รบกับชื่อเสียงประชาชนที่เขายกย่องสรรเสริญ เอ็งบ้าหรือ

ถ้าเป็นความจริงๆ ถ้าเป็นนักรบๆ นักรบจะไปรบกับผีกับสางที่ไหน มันเป็นนามธรรมๆ เวลาผีสางนะ ผีมีจริงหรือเปล่า นรกสวรรค์มีจริงหรือเปล่า แต่กิเลสมันบีบหัวใจนี่จริงๆ นะ กิเลสมันบีบหัวใจนี่ของจริงทั้งนั้นน่ะ มันบีบเอาเจ็บช้ำน้ำใจอยู่นี่

มันเจ็บช้ำน้ำใจเพราะอะไร

เพราะมันฉลาดกว่าเราไง

เวลาเราคิดว่า ใครคิด ใครติฉินนินทาว่าเป็นคนโง่ ไม่พอใจเขา ว่าเป็นคนที่ฉลาด ถ้าฉลาดขึ้นมา ทำไมไม่ฉลาดกับตัวเองล่ะ ถ้ามันฉลาดมันต้องเอาใจของเราไว้ในอำนาจของเราได้

©2026 sa-ngob.com

ถ้าเอาใจไว้ในอำนาจของเรา เห็นไหม กำหนดพุทโธ กำหนดอานาปานสติ ปัญญาอบรมสมาธิ จิตมันต้องสงบ ถ้าจิตมันสงบแล้ว สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี

แต่เวลามันสงบแล้วมันติด ติดสมาธิๆ เวลาคนทำความสงบแล้วติดในความสงบนั้น ถ้าไม่มีอำนาจวาสนา ก็คิดว่าความสงบนั้นเป็นเป้าหมาย ถ้าความสงบนั้นเป็นเป้าหมาย การปฏิบัติทุกวิธีการ ผลของมันคือสมถะ เว้นไว้แต่ภาวนามยปัญญา เว้นไว้แต่เวลาเกิดวิปัสสนาๆ รู้แจ้งแทงตลอดในหัวใจของตน

แล้ววิปัสสนาๆ มันเกิดตรงไหน รู้จักมันหรือเปล่า

พอความคิดโลกียะกับโลกุตตระ แยกไม่ออก

ไอ้นั่นเป็นโลกียะ ไอ้นี่เป็นโลกุตตระ ชื่อมันก็ส่วนชื่อ ความจริงมันมีคุณค่าในหัวใจนั้น ถ้าความจริงมีคุณค่าในหัวใจนั้น เพราะหัวใจนั้นปัจจัตตัง สันทิฏฐิโก หัวใจนั้นมันรู้

เวลามันคิดๆ คิดเกือบเป็นเกือบตาย ถ้าวันไหนส้มหล่นคิด แหม! วันนี้ยอดเยี่ยม โอ้โฮ! ปัญญามันสุดยอด เวลาถ้ามันเสื่อมไป เวลามันทุกข์มันยากขึ้น ทุกข์ยากอีกแล้ว ไอ้สุดยอดไปไหน

แต่ถ้ามันเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญามันแยกมันแยะของมันนะ โอ้โฮ! แล้วเวลามันเสื่อมไป อย่างที่ว่าเวลามันเสื่อม มันเสื่อมแล้วมันถูมัน

©2026 sa-ngob.com

ไถ มันทำสิ่งใดไม่ได้หรอก มันอั้นตู้อยู่นั่นน่ะ มันไปไม่รอดหรอก แล้วไปไม่รอดก็ไปไม่เป็น ไปไม่ได้

ไม่เคยสงสัยเลยใช่ไหม ไม่เคยสงสัยตัวเองเลยหรือ

ไม่สงสัย แต่สงสัยนะ ข้าวปลาอาหาร สงสัยเรื่องปัจจัยเครื่องอาศัย สงสัยไปหมด มันวิตกวิจารณ์ไง

เวลาเป็นวัตถุ เวลาเป็นวิทยาศาสตร์ เวลาเป็นเพื่อนเป็นฝูง เป็นคนนอก สงสัยได้ สงสัยได้อยู่ข้างนอกๆ นู่น เวลาตัวมันเองไม่รู้

ไม่สงสัยในตัวเองเลยหรือ

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสวักขยญาณทำลายอวิชชาในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง สิ้นสงสัย

แต่เดิมไปศึกษาค้นคว้ากับใครก็แล้วแต่ ทุกคนยกย่องสรรเสริญทั้งนั้นน่ะ ไม่เอา เพราะอะไร เพราะยังสงสัยตัวเองอยู่ ยังสงสัยภายใน ยังสงสัยสิ่งที่ดำรงอยู่นี้

นี่ไง เห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย มันต้องมีฝั่งตรงข้าม ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย แล้วไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย มันมีเหตุมีผลอย่างไรถึงไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย

©2026 sa-ngob.com

มันไม่มีเหตุมีผลอะไรเลยใช่ไหม เขาไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย กูก็ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ก็กูจะไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตายไง แต่มันไม่สงสัยตัวมันเองเลย เอ็งรู้อะไร เอ็งมีอะไร

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอาสวักขยญาณทำลายอวิชชา เรือนยอดของเรือน ๓ หลัง พญามารดิ้นรนจะเป็นจะตาย จนลูกสาวไง ความโลภ ความโกรธ ความหลง เห็นพ่อ

“พ่อเป็นอะไร”

“เจ้าชายสิทธัตถะจะพ้นจากมือเราไปๆ”

“พ่อ เดี๋ยวพวกอิฉันจะไปยั่วยวนจะเอากลับคืนมาเอง”

นางตัณหา นางอรดีจะไปยั่วไปยวน ความโลภ ความโกรธ ความหลงไง

เพราะมันหลงใหลได้ปลื้มไง ไม่สงสัยใดๆ เลย

ไม่สงสัยเลยหรือวะ สงสัยแต่เรื่องยศถาบรรดาศักดิ์ สงสัยแต่เรื่องโลกๆ สงสัยแต่เรื่องวัตถุ สงสัยแต่เรื่องคนที่ติฉินนินทา สงสัยเขาไปทั่วหวาดระแวง

เพราะมันสงสัยไง เพราะมันสงสัย มันก็ปรักปรำ สงสัยแล้วมันก็คาดหมาย เพราะมันสงสัยๆ ไง สงสัยแต่เรื่องข้างนอก แต่ตัวเองไม่รู้จักมึงไม่สงสัยตัวมึงเองเลยหรือ

©2026 sa-ngob.com

สิ้นสงสัยหรือ มันจะสิ้นสงสัยได้อย่างไร

เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พญามาร เวลาอาสวักขยญาณทำลายอวิชชาครอบครัวของมารทั้งสิ้น พญามารดิ้นรนจะเป็นจะตาย ลูกสาว ๓ คนก็ดิ้นพราดๆๆ เอ็งเคยเห็นมันหรือเปล่า รู้จักมันไหม รู้จักหรือเปล่า ไม่เห็นกิเลส แก้กิเลสได้อย่างไร ไม่รู้จักจำเลยว่าคนที่ทำเราผิด

ก็มันไม่สงสัยเลยไง มันสงสัยแต่เรื่องข้างนอก สงสัยว่ายังไม่ได้พระครูสักที ยังไม่ได้เจ้าฟ้าเจ้าคุณสักที สงสัยว่าทำไมยศถาบรรดาศักดิ์มันไม่ปรับสูงขึ้น สงสัยใครกลั่นแกล้งเราวะ สงสัยไปหมดเลย สงสัยแต่เรื่องข้างนอก แต่ไม่สงสัยเลยว่าเกิดอย่างใด

เกิดมาเป็นมนุษย์มีพ่อมีแม่ พ่อแม่เลี้ยงมาตั้งแต่อ้อนแต่ออก เวลาเห็นภัยในวัฏสงสารมาบวชเป็นพระ บวชเป็นพระแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไง บวชในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาบวชแล้วนะ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ร่มไม้ ชายป่าชายเขา ให้อยู่ที่นั่น รุกขมูลไง ให้ศึกษาให้ค้นคว้า ศึกษาค้นคว้าขึ้นมา ให้สงสัยหัวใจของตน ให้สงสัยว่า เฮ้ย! มันเกิดอย่างไร มันตั้งอยู่อย่างไร แล้วใครจะคลี่คลายมัน ใครจะทำ

ปัจจัตตัง สันทิฏฐิโกไง

นี่ไง ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัย ทรงจำธรรมวินัยๆ ไง ทรงจำไว้ให้ประพฤติปฏิบัติไง ถ้าทรงจำไว้ให้

©2026 sa-ngob.com

ประพฤติปฏิบัติ แล้วปฏิบัติขึ้นมาได้เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาไหม สิ้นสงสัยไหม แล้วสงสัยในอะไร แล้วสิ้นสงสัยที่ไหน กิเลสสักตัวไม่รู้จักมัน

เวลาพิจารณาๆ พิจารณากาย เวลาโลกียะ โลกุตตระนี่ไง เวลาพิจารณากายๆ ก็หยิกเล็บเจ็บเนื้อ นี่กาย เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย นี่กาย แล้วเวลาจิตสงบเห็นกาย กาย เห็นอย่างไร

อุปาทานก็ได้ วิปัสสนึกก็ได้ ถ้าเห็นจริงๆ ถ้ามันเห็นกิเลส มันสะเทือนกิเลส ถ้าเห็นกิเลส กิเลสอายม้วนเลย แล้วอายม้วนแล้ว ไม่ใช่มันหลบลี้หนีไปนะ อายม้วนนะ มันจะหลบซ่อนแล้วมันจะกลับมา กลับมาทวงคืน ๒ เท่า ๓ เท่า แล้วก็ล้มลุกคลุกคลานอยู่อย่างนั้นน่ะ แล้วก็สงสัยนะ เอ๊! ปฏิบัติแล้วมันต้องมีความสุข ปฏิบัติมันต้องดีงาม ไอ้นี่ปฏิบัติแล้วเลือดโชกเลย เลือดตกยางออก แล้วยังวุ่นวายขนาดนี้อีกหรือ

ก็นั่นมันตะบี้ตะบันโดยกิเลสไง ทำไมเอ็งไม่สงสัยเลย ทำไมเอ็งไม่คิดเฉลียวใจเลยหรือวะว่าที่ทำอยู่นี่มันคืออะไร ที่ทำอยู่นี่ เอ็งไม่เฉลียวใจเลยหรือ มันเฉลียวใจเสียหน่อยสิ สงสัยเสียหน่อย

สิ้นสงสัย ไม่สงสัย

ไม่สงสัย มันไม่สงสัย มันมีที่มาที่ไปทั้งสิ้น เวลามีที่มาที่ไป เวลามันสิ้นสงสัย มันจบนะ ไม่เคลื่อนไปไง ไม่ไปข้างหน้า ไม่ไปข้างหลัง ไม่ไปไม่สูงไม่ต่ำ ไม่มีสิ่งใดทั้งสิ้น อกุปปธรรมๆ นั่นน่ะ ไม่ใช่อัตตาและไม่ใช่อนัตตา

©2026 sa-ngob.com

อนัตตา ระหว่างที่ประพฤติปฏิบัตินี่อนัตตา ความเห็นเป็นอนัตตานี่ไง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทางโลกๆ ก็วิทยาศาสตร์ นี่อนิจจัง ถ้าทุกอย่างก็เป็นทุกข์ทั้งนั้นน่ะ

ถ้าเป็นทุกข์นะ สิ่งที่เป็นอนัตตาๆ อนัตตา ถ้าจิตสงบแล้วถ้ามันรู้มันเห็นของมัน มันแปรสภาพของมันนะ

ระหว่างอนิจจังกับอนัตตา อ๋อ! มันอันเดียวกัน มันเหมือนกัน

มันเหมือนกัน ทำไมมันเขียนไม่เหมือนกันล่ะ มันเหมือนกัน ทำไมมันคนละซื่อล่ะ ทำไมออกเสียงไม่เหมือนกันล่ะ

แต่ถ้าเป็นจริง สิ่งที่เป็นจริง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สรรพสิ่งในโลกนี้คือมันรู้มันเห็นได้ไง สิ่งที่ตามองไม่เห็นล่ะ สิ่งที่รู้ไม่ได้ล่ะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทวดา อินทร์ พรหมมาฟังเทศน์มากมายมหาศาล เทวดา อินทร์ พรหมเป็นพระอรหันต์ไปทั้งสิ้น

แล้วเราล่ะ

เพราะเรามีกายกับใจๆ นี้ไง มนุษย์มีกายกับใจ ร่างกายนี้มันต้องปัจจัยเครื่องอาศัยดำรงชีวิต เวลาจิตใจๆ ก็บุญและบาป เวลาบุญขึ้นมาก็มีความสุข ความสงบ ความระงับ เวลาบาป ดิ้นพราดๆๆ

©2026 sa-ngob.com

ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา ที่เราบวชเป็นพระกันอยู่นี่ไง เราบวชมาแล้วเราจะฝึกหัดประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราต้องมีสติสัมปชัญญะของเรา

เวลาปัจจัตตัง สันทิฏฐิโก อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ถ้ามีสติสัมปชัญญะขึ้นมา สติของเรากับสติในตำรับตำรา สติในธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั่นเป็นกิริยา เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นข้อเท็จจริง เป็นทฤษฎี ทรงจำธรรมวินัยเป็นความจำ แต่ความจริง ถ้ามีสติ เออ! วันนี้ดี วันนี้ไม่ค่อยทุกข์ไม่ค่อยยากจนเกินไป แล้วเวลาเกิดปัญญาๆ ปัญญาถ้ามีสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน มันคมมันกล้า มันชัดมันเจนของมัน

ปัญญาคิดเหมือนกัน คิดเท่ากันเลย แต่มันคิดมาจากสมุทัยเจือปนมา คือกิเลสมันเจือปนมา ๕๐ เปอร์เซ็นต์ มันก็คิด งงๆ เหมือนกัน

แต่ถ้าสมาธิมันเสื่อมลง แล้วความคิดของเรา คิดเหมือนกัน มันคิดเป็นลบเลย มรรคผลไม่มี หมดกาลหมดสมัย เวลาจิตมันเสื่อม เวลาคนมันทุกข์มันยาก มันคิดอย่างนั้นนะ

แต่ถ้ามันมีสัมมาสมาธิ ถ้ามันมีสติมีปัญญา มีอำนาจวาสนานะ เวลามันคิดถึงธรรมะ คิดแล้วมันชุ่มชื่นชุ่มฉ่ำ คิดแล้วมันพอใจ ถ้ามันมีสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน เพราะมันเป็นกลาง

©2026 sa-ngob.com

คำว่า “คิดโดยสมุทัย คิดโดยกิเลส” มันคิดแบบนั้นคิดต่อต้าน คิดแนวลบ สิ้นสงสัยนะ สิ้นสงสัยเพราะกูไม่เอาไง กูไม่เอา กูไม่มี กูไม่สนใจ กูสิ้นสงสัย

เฮ้ย! สิ้นสงสัยอย่างนั้นกิเลสมันชักนำไปแล้วนะ แต่ให้มันสงสัย มันสงสัย สงสัยโดยกิเลสนะ มันหวาดมันระแวงไง สงสัยในอาหาร

เวลาผู้ที่ไปมีปัญหาไง กลัวเขาวางยาพิษ กลัวอาหารเป็นพิษ จะต้องตรวจสอบ ต้องทดสอบ สงสัยๆ สงสัยในอาหาร สงสัยในเครื่องอยู่ สงสัย สงสัยแต่เรื่องภายนอก แต่มันไม่เคยสงสัยตัวมันเองเลย

แต่ถ้ามันเห็นกิเลสนะ เออ! มึงนี่แหละ กูสงสัยตัวมึงนี่แหละ กูหามึงไม่มาตั้งนานแล้ว โอ้! กูไปสงสัยข้างนอกหมดเลยนะ กูไม่รู้จักมึงเลยนะ เออ! คราวนี้กูจะสงสัยมึงแล้วล่ะ ถ้าสงสัยมึงนะ สงสัยกิเลสของตนนะ คนอื่นไม่เดือดร้อนเลย หมู่คณะจะร่มเย็นเป็นสุข

แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ถ้าสงสัยกิเลสนะ มันจะเป็นนักรบ มันจะมีสติ มันจะมีสมาธิ เพราะว่าถ้าสมาธิมั่นคง มันจะเห็นกิเลสชัดเจน มันเห็นกิเลส คือเห็นการเห็นแก่ตัว เห็นการกระทำผิด เห็นความเลวร้ายของกิเลสในใจของตน แล้วมันเศร้าใจไง

พอมันเศร้าใจแล้ว มันจะทำสมาธิให้มั่นคงขึ้น แล้วมันพยายามจะฝึกหัดใช้ปัญญา แล้วถ้าปัญญามันฝึกหัดใช้ไปแล้วมันจะคล่องตัวของมัน มันจะหมุนติ้วๆ มรรคมันจะเคลื่อนไง งานอย่างนี้มันเป็นงานภายใน เป็นงานภายในที่ต้องอาศัยสิ่งที่สงบสงัด อาศัยสิ่งที่เป็นเฉพาะตัว

©2026 sa-ngob.com

เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติ เวลาที่ท่านจะเข้าไปชำระล้างกิเลส เข้าไปสิ่งที่ละเอียดไง ท่านบอกต้องอยู่คนเดียว ต้องอยู่คนเดียว เห็นไหม

ถ้าเขาสงสัยในกิเลสตัณหาความทะยานอยาก แล้วเขาเห็นเขารู้ของเขานะ เขาอยู่ในทางจงกรม เขาอยู่ในการปฏิบัติของเขาเป็นบ้าเป็นหลังเลยนะ ภาวนาน่ะ

ถ้าเขาภาวนาเป็นบ้าเป็นหลัง เขาจะมากวนใครไหม หมู่คณะร่มเย็นเป็นสุขเลยนะ เพราะเขาไม่มากวนเราหรอก

แต่ถ้าคนสงสัยเราสิ มันมากวนนะ เวลามันสงสัยเรานี่ ไอ้นั่นว่าไอ้นี่ ไอ้นี่ว่าไอ้นั่น ไอ้นั่นไม่เสมอภาค ไอ้นั่นคนนั้นเอาเปรียบคนนี้ นี่มันสงสัยเขาแล้ว มันไม่สงสัยกิเลส

ถ้ามันสงสัยกิเลส มันเห็นกิเลส มันพยายามจะเข้าไปชำระล้างนะ หมู่คณะร่มเย็นเป็นสุข แล้วเราเองก็จะส่งเสริมเขา ส่งเสริมเพราะอะไร

เพราะหมู่คณะเรา เขาเป็นนักรบ เขากำลังจะเข้าไปรบกับกิเลสตัณหาความทะยานอยากในหัวใจของเขา สิ่งใดที่เป็นภาระ สิ่งใดที่จะช่วยเหลือเจือจานได้ เราจะรับผิดชอบ เราจะดูแล เพราะเขาก็เป็นนักรบไอ้เราก็สงบสุข สังคมที่ดีงามไง

ถ้าเขาสงสัยในกิเลสตัณหาความทะยานอยาก เขาเห็นกิเลสในหัวใจของเขา เพราะเขาเป็นนักรบ เขาไม่มาวุ่นวายอะไรกับเราหรอก เขา

©2026 sa-ngob.com

ไม่มาวุ่นวายในสังคม เขาไม่มาวุ่นวายสงสัยในคนอื่นทั้งสิ้น มันเป็นความร่มเย็นเป็นสุขไง

มีแต่เรานี่แหละ ได้หรือยัง เป็นหรือยัง มันจะไปดึงเขาออกมาไง

ฉะนั้น เวลาครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ นะ ท่านจะกันไว้ ใครทำได้ให้ทำจริงๆ จังๆ ขึ้นมา ไอ้คนที่จริงจัง อย่าไปกวนกัน อย่าไปกวนเขา เขาไม่สงสัยเรื่องภายนอกแล้ว แต่เขาไปสงสัยเรื่องภายใน สงสัยเรื่องกิเลส ตัณหาความทะยานอยาก แล้วเขามีโอกาสได้ขุดคุ้ย ได้ค้นคว้า ได้แสวงหา ได้เห็นตัวเห็นตนของกิเลส มันเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

แต่ถ้าเขาไม่เห็นกิเลส ไม่สงสัยในตัวเอง มันปฏิบัติไปแล้วมันร้อน มันเดือดมันร้อน มันวุ่นมันวาย มันกระวนกระวาย

แต่ถ้ามันเห็นกิเลส มันจะได้ผล มันจะมีความสุข มันเป็นการกระทำ ทุ่มเทไง ธรรมะอยู่ฟากตายๆ ตายก็ไม่ว่า ตายก็ไม่เสียชาติเกิด ตายแล้วก็ยังเป็นนักรบที่ดีงาม ถ้าทำอย่างนั้นนะ เขาจริงจังของเขา ถ้ามันสงสัย แล้วสงสัย สงสัยเป็นธรรม

แต่ถ้าสงสัยโดยกิเลส มันสงสัยคนอื่นไง สงสัยที่โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ ส่งออกทั้งนั้น ยิ่งส่งออกเท่าไร กิเลสมันยิ้มเลย เพราะมันพาเราออกจาก เห็นไหม เวลาประพฤติปฏิบัติ เวลานั่งบัลลังก์แห่งการนั่งสมาธิ แล้วถ้ามันสงสัย เวลามันชักมันนำนะ มันลุกขึ้นเข้าไปจะสืบค้นต่างๆ มันสงสัย นี่มันทำลายบัลลังก์การประพฤติปฏิบัติ

©2026 sa-ngob.com

ของเรา มันทำลายโอกาสที่เราจะปฏิบัติ แค่มันขยับให้เราได้ลุก แค่มันขยับ มันยุมันแหย่ให้เราได้ส่งออก จบครับ

แต่ถ้าเป็นธรรมๆ ไง เวลาบวชมา อุปัชฌาย์ให้อะไรมา กรรมฐาน ๕ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ แล้วเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ กายนอก กายใน

เวลาที่ทำความสงบของใจไม่เป็น ก็ให้ไปเที่ยวป่าช้า ไปเที่ยวป่าช้าไปเห็นซากเห็นศพ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจของคนอื่นเขา ไปดูอย่างนั้นน่ะ แล้วให้พิจารณา

ถ้ามันเข้ามา จิตเราสงบระงับเข้ามาแล้ว เราเห็นเกสา โลมา นขา ทันตา ตโจของเรา ถ้าเราเห็นกาย เห็นผม ขน เล็บ ฟัน หนังของเรา ถ้ามันเห็นโดยจิตที่มันสงบระงับแล้ว ถ้ามันเห็นโดยนิมิต เป็นอุคคหนิมิต แล้วถ้ามันขยายส่วนแยกส่วน มันขยายส่วนแยกส่วนได้อย่างไร

ภาพภาพหนึ่งมันขยายให้กว้างขึ้น ให้ขยายขึ้น ภาพภาพหนึ่งที่ขยายให้กว้างขึ้น ให้ขยายขึ้น นั่นน่ะคือไตรลักษณ์ ไตรลักษณ์คือการแปรสภาพ ความแปรสภาพของนามธรรม การแปรสภาพจากภายใน ถ้าการแปรสภาพจากภายในโดยจิตที่มันพิจารณาของมัน

ถ้าพิจารณาของมันนะ ถ้ามันไม่มีอำนาจวาสนา มันจะพิจารณาอะไร มันไม่รู้ไม่เห็นอะไร มันจะพิจารณาอะไร

©2026 sa-ngob.com

ถ้าจิตสงบระงับแล้ว ถ้ามันเห็นนิมิต เห็นกาย มันเห็นแล้ว อุคคหนิมิตมันคงที่ของมัน แต่ถ้าจิตไม่สัมมาสมาธิ มันไม่มั่นคงของมัน ภาพนั้นจะอยู่ไม่ได้ ภาพนั้นจะเคลื่อน ภาพนั้นจะเห็นไม่ได้ ภาพนั้นจะสั่นไหว แล้วถ้าพิจารณา สมาธิดีงามขึ้นมา ภาพนั้นจะชัดเจน ภาพนั้นมันจะแววววาว ถ้าแววววาว

สมาธิน้อยไปก็ใช้ไม่ได้ สมาธิมากเกินไป มันก็วิปัสสนาไม่ได้ แล้วถ้ามันวิปัสสนาไม่ได้ วิปัสสนาไม่ได้เพราะมันไม่เป็นไป

ทางสายกลางในพระพุทธศาสนาไง

แล้วถ้ามันเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา ถ้ามันผิดมันถูกขึ้นมา เราก็ทดสอบของเรา

ไม่มีใครไม่ผิด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ๖ ปี ครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติมา ล้มลุกคลุกคลานมาทั้งนั้น

เราพูดทุกวัน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเริ่มต้นออกประพฤติปฏิบัติใหม่ๆ ประวัติของท่าน ล้มลุกคลุกคลาน หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์ท่านเป่ากระหม่อมมา ท่านพาออกหนี ท่านพาออกจากหมู่คณะ ท่านพาเข้าป่าเข้าเขาไปให้ทำให้สงบระงับเข้ามา

คนที่ยังตั้งเนื้อตั้งตัวขึ้นมาไม่ได้ มันก็ไม่มีแววเลยว่ามันจะเป็นคนดีงามสูงส่งขนาดไหน เวลาหลวงปู่เสาร์ท่านพาออกไปข้างนอกแล้ว พาออกในป่าในเขา ทำความสงบของใจเข้ามาให้ได้ เวลาจิตสงบแล้ว ไป

©2026 sa-ngob.com

ถามปัญหาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่เสาร์ตอบไม่ได้ ท่านปัญญามาก ท่านต้องค้นคว้าเองไง

เวลาสงสัยมากขึ้นขนาดไหนแล้ว เข้ากรุงเทพฯ มาปรึกษาเจ้าคุณอุบาลีฯ นี่ไง เจ้าคุณอุบาลีฯ ให้แง่ให้มุม ให้อุบาย ให้วิธีการ ท่านก็ไปพิจารณาแยกแยะของท่านไง นี่ไง สงสัยไง สงสัยในกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของตนไง

ถ้ามันไม่เห็นกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของตน มันจะไปสงสัยอะไร

เวลามันสงสัย เวลาสงสัย ถ้าสงสัยส่งออก สงสัยเรื่องภายนอก เก่ง สงสัยจนมีศึกมีสงคราม สงสัยจนการรบเป็นสงครามโลก นั่นก็เพราะความสงสัย สงสัยว่าเขาจะมายึดครอง สงสัยว่าเขาจะมารังแก สงสัยเขาเขาจะทำเราก่อน เล่นเขาก่อนเลย นั่นก็สงสัย นี่สงสัยของโลกเขา สงสัยของกิเลส

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เฮ้ย! เอ็งไม่สงสัยความคิดเอ็งบ้างเลยหรือวะ ความคิดที่มันพาเราล้มลุกคลุกคลานอยู่นี่ ความคิดที่มันพาให้เราเจ็บช้ำน้ำใจอยู่นี่ เอ็งไม่สงสัยตัวมันเลยหรือ

ไม่สงสัยเพราะอะไร

เพราะมันส่งออก

©2026 sa-ngob.com

นี่ไง เวลาทำสมาธิๆ จิตสงบแล้วก็ติดในสมาธินั้น ถ้าติดสมาธิก็นี่ไง ว่างๆ สบายๆ ไง เอ็งก็มีอำนาจวาสนาบารมีเท่านั้นแหละ ถ้าอำนาจวาสนาบารมีของเอ็งมีมากกว่านี้นะ เอ็งจะสงสัยว่า เฮ้ย! มันจริงหรือเปล่า

ใช่ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี การประพฤติปฏิบัติมาในวิธีการใดก็แล้วแต่ ผลของมันคือสมถะ คือสมาธิทั้งสิ้น ที่ว่าคำว่า “ใช้ปัญญาๆ” ภาวนามยปัญญา ปัญญามันเกิดอย่างไร

ภาวนามยปัญญาคือโลกุตตรปัญญา

ไอ้ว่าโลกียะ โลกุตตระ มึงก็โม้ทั้งนั้นน่ะ มึงก็พูดแต่ปากไง พูดเพื่อจะแบ่งฝักแบ่งฝ่ายว่ากูเหนือกว่า เพราะมึงไม่สงสัยในความคิดมึงนั่นแหละ แต่ถ้าวันไหนมึงสงสัยในความคิดของมึงนั่นแหละ เออ! กูสงสัยแล้วล่ะ ถ้าสงสัย อะไรเป็นโลกียะ อะไรเป็นโลกุตตระ

โลกียะหรือโลกุตตระมันก็เกิดจากจิตดวงนั้น จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ปัจจัตตัง สันทิฏฐิโก อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ มันเป็นบุญกุศลของบุคคลคนนั้น

เอ็งจะไปปรักปรำ จะไปจ้ำจี้จ้ำไชให้เขาทำขึ้นมาขนาดไหน มันเป็นไปไม่ได้ ถ้าเขาไม่ได้คิดขึ้นมาเอง เขาไม่ทำขึ้นมาเอง เขาไม่รู้ไม่เห็นของเขาเอง

©2026 sa-ngob.com

ถ้าเขาคิดขึ้นมาเอง เขาทำของเขาขึ้นมาเอง เวลามันเป็นขึ้นมา โลกียะ โลกุตตระ มันรู้แก่ใจของตนเอง

เพราะถ้าเป็นโลกียะ โลกียะก็บ้าบอคอแตกอยู่นี่ไง ถ้าเป็นโลกียะชี้ไปข้างนอกหมดเลย คนอื่นนู้น คนนี้คนนั้น ชี้เลย กิเลสมันเป็นอย่างนั้นๆ แต่กิเลสกูนอนนิ่งสงบอยู่ในใจไม่รู้ไม่เห็น ถ้ามันชี้ไปหมดน่ะ กิเลสๆๆ แต่กิเลสในใจนี่ โอ้โฮ! ยอดเยี่ยมเลย ยิ่งใหญ่

แต่ถ้าวันไหนมันสงสัยตัวเอง สงสัยกิเลสตัณหาความทะยานอยาก ถ้ามันรู้มันเห็น โอ้โฮ!

ไอ้โลกียะๆ นี่มันโลกียะอย่างไรวะ นั่นที่ออกไปโลกียะทั้งนั้นน่ะ ถ้าโลกุตตระ เพราะความคิดของเราเองมันย้อนกลับได้ ความคิดที่มันเคยส่งออก ความคิดที่ว่ายิ่งใหญ่ แต่ความคิดที่มันทวนกระแสกลับไม่เคยมี แต่ถ้าวันไหนความคิดที่ทวนกระแสกลับ มันกลับเข้าไปสู่ใจของตน นั่นแหละโลกุตตระ อ๋อ! มันเป็นอย่างนี้เอง

แค่เป็นอย่างนี้เองนะ ยังไม่เป็นจริงเป็นจังอะไรเลย

เวลาจะเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา เพราะอะไร เพราะรสชาติมันต่างกัน โลกียะกับโลกุตตระ โลกียะใครก็เป็นได้ ฤาษีชีไพร ตั้งแต่เทวดา อินทร์ พรหมเป็นทั้งนั้น ส่งออกนี่เป็นเรื่องปกติธรรมชาติ แต่ทวนกระแสกลับ มันอยู่ที่วาสนาบารมี อยู่ที่จริตนิสัยที่มีอำนาจวาสนาที่ปฏิบัติขึ้นมาได้ เวลาปฏิบัติขึ้นมาได้ ถ้ามันทวนกระแสกลับ มันสำรอกมันคาย มันคายอย่างไร ถ้ามันสงสัยนะ

©2026 sa-ngob.com

แล้วเวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านปฏิบัติขึ้นมา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสิ้นสงสัยๆ สิ้นสงสัยในกิเลสตัณหาความทะยานอยาก สิ้นสงสัยการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย

แต่เรื่องโลกสงสัย เรื่องโลก เรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องของมึง มันเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะต้องไปรู้ทุกเรื่องหรือ ไม่ต้อง รู้เรื่องใจของตนนี่ สิ้นสงสัย สิ้นสงสัยในใจของตัว

แล้วมันเป็นขั้นเป็นตอนของมันขึ้นมา เพราะบุคคล ๔ คู่ ถ้ามันถูกต้องชอบธรรมขึ้นมาแล้ว มันถูกต้องชอบธรรม ถ้ามันไม่ถูกต้องชอบธรรมขึ้นมา มันผิดตั้งแต่ตรงนั้นแหละ มันผิดตั้งแต่ต้น

ต้นคด ปลายไม่มีหรอก ท่ามกลางก็ไม่มี ปลายก็ไม่มี

แต่ต้นมันตรง ต้นต้องตรง ปุถุชน กัลยาณชน คู่ที่ ๑ คู่ที่ ๒ คู่ที่ ๓ คู่ที่ ๔ ถ้าคู่ที่ ๑ มันเกิดขึ้นมา เกิดขึ้นมาอย่างไร เห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง เห็นอย่างไร

แล้วถ้าเห็นแล้ว ไอ้ที่เห็นๆ น่ะ มายากลดีกว่าเอ็งอีก มายากลเล่นมหัศจรรย์กว่านี้อีก แล้วแค่นั้นหรือ ถ้าแค่นั้น ใครก็เป็นได้ แล้วถ้ามันเป็นจริง มันเป็นจริง มันเป็นที่ใคร

ถ้ามันเป็นจริง มันจะเป็นที่เรา

ให้สงสัยตัวเองบ้าง ให้สงสัยความเห็นที่เป็นนั่นล่ะ ให้สงสัย สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี มันสงบ สงบเพราะอะไร

©2026 sa-ngob.com

แล้วที่มันสงบ เสื่อมหมด สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา เป็นงูกินหางอยู่อย่างนั้นน่ะ เพราะเป็นงูกินหางวนอยู่อย่างนั้น มันถึงผลของวัฏฏะไง มันถึงเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไง จะคัดจะค้าน จะชอบไม่ชอบ จะมีหรือไม่มี เกิดหมด เพราะมันหมุนไปโดยธรรมชาติของมัน มันไม่ได้หมุนไปตามความพอใจของใคร มันหมุนไปตามกรรมดีกรรมชั่วของแต่ละบุคคล ทำดีทำชั่วขนาดไหน มันก็หมุนของมันไป แล้วหมุนของมันไป แล้วมีอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน

สงสัยเสียหน่อยสิ สงสัยเสียหน่อย เพราะสงสัยเรื่องกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของตน นั้นเป็นบุญเป็นกุศล

สงสัยเรื่องภายนอก ไม่เป็นประโยชน์กับใครทั้งสิ้น ไม่เป็นประโยชน์กับใครเพราะมันเป็นเรื่องของโลก เป็นเรื่องของกิเลส เป็นเรื่องของสังคม เป็นกระแส ไม่ใช่ปัจจัตตัง สันทิฏฐิโก เพราะความสงสัยนี้มีอยู่ใน ๓ แดนโลกธาตุ

อริยสัจเกิดขึ้นกับใจของคนทั้งนั้น เพราะเกิดจากจิตตภาวนา ไม่ใช่เกิดจากสมอง ไม่ใช่เกิดจากบุญและบาปของใคร

บุญและบาปเป็นอดีตอนาคตนะ เป็นผลของวัฏฏะ แต่ถ้าเวลาภาวนาๆ นี่เป็นปัจจุบัน ปัจจุบัน เห็นไหม เพราะมันสงสัยในตัวเอง สงสัยในการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย สงสัยสิ่งที่เกิดขึ้น

แล้วมันเกิดที่ไหน

©2026 sa-ngob.com

ถ้ามันเกิดจิตตภาวนา ก็ต้องเกิดจากจิตดวงนั้น

แล้วจิตดวงนั้นอยู่ที่ไหน

หาไม่เจอ เพราะทำสมาธิไม่เป็น ไม่รู้จักสมาธิ แล้วจะเอาที่ไหนเริ่มต้น

ก็เริ่มต้นจากสัญญา สัญญาอารมณ์ไง สัญญา สัญญาอารมณ์ สัญญาคือความจำได้หมายรู้ อารมณ์ที่เกิดขึ้น ธาตุรู้ สิ่งที่ให้ถูกรู้คืออารมณ์ แล้วธรรมชาติของมนุษย์มีธาตุ ๔ และขันธ์ ๕ แล้วจิตไปไหน ทำไมมีธาตุ ๔ และมีขันธ์ ๕ แล้วจิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะล่ะ ธาตุรู้ล่ะ แล้วมันอยู่ไหน

ถ้ามันเป็นจริงนะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดา ไม่คัดไม่ค้าน ไม่โต้ไม่แย้ง แต่ถ้าเวลาเป็นกิเลส เวลาศึกษาโต้แย้ง สงสัย งงไปหมดเลย สงสัยทุกเรื่องเลย สงสัยแม้แต่ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สงสัยเรื่องภพเรื่องชาติ สงสัยเรื่องมรรคผลนิพพาน สงสัยทั้งนั้นเลย

แต่เวลาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัตินะ ท่านก็สงสัย แต่สงสัยแล้วพยายามตั้งสติ แล้วทวนกระแสกลับเข้ามาตรวจค้น ค้นคว้า แสวงหาหน้าที่การงานของเรา เพราะเราเป็นนักรบ

เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามาบวชเป็นพระ เราเป็นนักรบจะรบกับกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของตน แล้ว

©2026 sa-ngob.com

ถ้าเป็นนักรบแล้วนะ เราจะรบกับกิเลสนะ อาศัยหมู่คณะเป็นที่อยู่ที่อาศัย เวลาออกธุดงค์ ออกไปผู้เดียว ก็อยู่กับเราเป็นผู้เดียว แต่เวลาอยู่กัน เรา ภาวนา

การปฏิบัติไม่สม่ำเสมอถึงไม่ได้ผล

การปฏิบัติสม่ำเสมอ บุคคลคนเดียวก็ปฏิบัติ เข้าหมู่คณะ เราก็ปฏิบัติของเรา เราก็ศึกษาค้นคว้าแสวงหาใจของเรา เราปฏิบัติของเรา ทำของเราต่อเนื่องๆ การปฏิบัติสม่ำเสมอ มันถึงรู้และเท่าทันกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของตน

ปฏิบัติเป็นครั้งเป็นคราว เวลาปฏิบัติเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา อื้อหืมๆ เลยนะ ยอดเยี่ยม สักพักหนึ่งทิ้งหมดแล้ว ไปไหนก็ไม่รู้ นั่นน่ะมันไม่สม่ำเสมอ แล้วพอจะมาปฏิบัติก็เริ่มต้นอีกแล้ว เริ่มต้นก็ปฏิบัติเข้มข้นเลย แล้วเดี๋ยวก็ทิ้งมันไป

นี่ไง การปฏิบัติไม่สม่ำเสมอเป็นเหตุให้ภาวนาแล้วไม่ได้รับผลการปฏิบัติพอสมควร

การปฏิบัติสม่ำเสมอ เสมอต้นเสมอปลาย แล้วทำจริงทำจังของเราตลอดไป มันได้มันเสียอย่างไร เราก็ไล่ตามให้เต็มที่ของเรา เห็นไหม

ให้สงสัยในกิเลสในใจของตน แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติไปแล้วนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์ของเราที่เป็นพระอรหันต์สิ้นสงสัย สิ้นสงสัยในใจของตน

©2026 sa-ngob.com

เอ็งมีอะไรจะหลอกกูอีกวะ เอ็งมีเล่ห์กลอะไรอีกวะ ถ้ามี ต้องตาม ตามไปตลอดเวลา เวลาภาวนามยปัญญา ปัญญาที่มันไล่ตาม ไล่ชำระล้าง มันพลิกฟ้าคว่ำดินในใจของตนจนถึงที่สุด พอถึงที่สุดแล้วจบ ถ้าจบแล้ว เสร็จงาน

เราประพฤติปฏิบัติกันเพื่อทำงานโดยทุ่มเททั้งชีวิต ทุ่มเททั้งชีวิตเพื่อเอาชีวิตนี้มาเพื่อเป็นอิสระ ไม่อยู่ใต้อำนาจของพญามาร ไม่อยู่ใต้อำนาจของครอบครัวของมาร

เราทำของเรา จะสงสัยอย่างใด จะทำสิ่งใด เราก็พยายามมีสติมีปัญญา ทำให้เป็นชิ้นเป็นอันขึ้นมา ถ้ามันจะสิ้นสงสัย ต้องมีเหตุมีผล มีเหตุโดยสมบูรณ์แบบ

ถ้าเหตุมันไม่สมบูรณ์แบบ นั้นแหละต้องสงสัยแล้ว ต้องสงสัย ต้องตรวจสอบ ต้องเอามาพิจารณา จริงหรือไม่จริง

ถ้ามันเป็นจริงนะ ใครก็ค้านไม่ได้ แล้วใครจะค้านมันเรื่องของเขา เพราะมันเป็นปัจจัตตัง มันเป็นสันทิฏฐิโก มันเป็นการรบกับกิเลสตัณหาความทะยานอยากในใจของตน มันเป็นจิตตภาวนา จิตต้นตอที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ถ้ามันชำระล้างและมันพลิกฟ้าคว่ำดิน จิตนั้นเป็นธรรมธาตุ เอวัง

©2026 sa-ngob.com